

Іванієнко В. В., канд. екон. наук, професор
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, Україна

**Основні проблеми розвитку малого підприємництва у сучасному
середовищі його функціонування та напрями їх вирішення**

Малі та середні підприємства є ключовим сегментом ринкової економіки. Вони забезпечують економічну стабільність країни, наповнюють бюджети, створюють робочі місця, насичують ринок товарами та послугами, формують конкурентне середовище. Вони демонструють мобільність в умовах швидкої динаміки суспільних процесів, адаптуються до змін ринку, впроваджують новітні технології. Їх розвиток сприяє формуванню середнього класу, становленню громадянського суспільства, зменшенню соціальної нерівності та напруги, прискоренню демократизації ринкових відносин та забезпеченню соціальної стійкості.

Якщо розглядати потенційні можливості нашого суспільства, то частка підприємницького сектору у зміцненні ринкової економіки поки що недостатня. Розвиток підприємництва в регіонах України стикається з численними проблемами, які є переважно типовими:

- 1) відсутність дієвих фінансово-кредитних механізмів та матеріально-ресурсного забезпечення розвитку малого підприємництва;
- 2) прогалини у чинному законодавстві, особливо податковому;
- 3) брак ресурсів, передусім фінансових;
- 4) складність доступу до ділової інформації – відомості про продукт, конкурентів і т.п.;
- 5) неврегульованість питань, пов'язаних із захистом прав працівників, зайнятих у малому бізнесі;
- 6) відсутність позитивного іміджу вітчизняного підприємця;
- 7) нестабільність економічної ситуації у країні;
- 8) несумлінність великого бізнесу у відносинах із малим бізнесом;
- 9) складності доступу до кредитних ресурсів та висока ставка кредитування;
- 10) правова невідповідність самих підприємців;
- 11) відсутність явного розвитку;
- 12) високе податкове навантаження;
- 13) недостатність компетентного кадрового потенціалу;
- 14) тривале оформлення документації, особливо на землю та інше.

Структура суб'єктів великого, середнього, малого підприємництва, які працюють на території України, протягом 2014–2022 рр. залишалася практично незмінною: малі підприємства становили 95 % від загальної сукупності підприємств, середні – майже 5 % [1].

Проблеми широкого «тіньового» сектору підприємницької діяльності, складність та запутаність регіонального законодавства, високі адміністративні

бар'єри, що перешкоджають виникненню нових фірм, недостатність податкових надходжень від малих підприємств до регіонального та місцевого бюджетів.

Підприємці відзначають також проблему надто високих податкових ставок, складність та заплутаність податкової системи, складність та недосконалість законодавства, що реєструє підприємства, що регламентує їхню діяльність, наприклад, сертифікацію продукції, ліцензування тощо. Перешкоди по дорозі підприємництва отримали найменування «адміністративні бар'єри».

Мале та середнє підприємництво є дуже чутливими до стану економічного середовища, вони першими реагують на будь-які зміни та кризові явища. Тому часто повинні вирішувати складні проблеми, які перешкоджають їхньому зростанню та успіхам. Останні складні події внесли зміни в усі сфери діяльності малих та середніх підприємств, включаючи фінансову, виробничу, логістичну, комунікаційну, інформаційну, інноваційну, організаційну. Суб'єкти підприємницької діяльності відчують руйнівні наслідки останніх подій та в умовах невизначеності мають реагувати на численні ризики й виклики задля збереження, відновлення й розвитку свого виробничого потенціалу та збереження робочих місць. Поряд з іншими системними проблемами, що найбільше ускладнюють операційну діяльність та відновлення функціонування суб'єктів господарювання в умовах останніх складних подій, одним із вагомих ризиків залишається відсутність достатньої кількості кваліфікованих працівників (42,1 %) [1].

Для покращення умов роботи малого та середнього бізнесу необхідно розглядати такі проблеми та дії центральних та місцевих органів влади:

1. Сприяння розширенню участі середнього та малого бізнесу в міжнародній торгівлі;

2. Сприяння розширенню інструментів фінансування бізнесу та страхування ризиків, у т. ч. воєнних, розширення можливостей для кредитування від банківського сектора, отримання фінансування через донорські проекти та гранти тощо, що є особливо важливим для бізнесу задля вирішення завдань відновлення після руйнувань і втрат;

3. Упровадження системи підтримки та стимулювання підприємництва на територіях з складними умовами праці;

4. Реалізація заходів, спрямованих на підвищення прозорості та ефективності бюджетних програм підтримки бізнесу, проведення моніторингу та контролю ефективності витрачання коштів на такі програми;

5. Розвиток інструментів для забезпечення гнучкості ринку праці;

6. Реалізація стратегій щодо створення робочих місць і умов для гідної праці на національному, регіональних та місцевих рівнях;

7. Запобігання тискові правоохоронних органів на бізнес та мінімізація корупції в регуляторній сфері, які призводять до значних економічних втрат та зменшення потенційних надходжень до державного бюджету;

8. Забезпечувати підтримку доступу малого та середнього бізнесу до необхідних у виробництві ресурсів;

9. Важливу роль у покращенні малого та середнього підприємництва є допомога від міжнародних партнерів, а також залучення іноземного капіталу для розвитку і стабільності;

10. Активне залучення підприємств малого і середнього бізнесу до реалізації державних програм модернізації інфраструктури України, участь українських підприємців у реалізації європейських проектів;

11. Створення сприятливішого податкового, інвестиційного, інноваційного та цінового режимів для суб'єктів малого та середнього підприємництва;

12. Упорядкування механізму державного регулювання та контролю підприємницької діяльності;

13. Сприяння залученню іноземного капіталу, для розвитку та удосконалення товарів, виходу на новий рівень;

14. Невідкладна фінансова допомога від держави у зв'язку з форс-мажорними обставинами, підтримання існування підприємства змога, яке у свою чергу буде здійснювати свою діяльність, не зважаючи на пошкодження чи втрату компонентів, забезпечувати зарплати працівників та інше);

15. Запровадити пільгові умови кредитування для малого та середнього підприємства або ж розробити державну програму, що має на меті надання субвенцій з державного бюджету;

16. Професійна підготовка та ефективне управління кваліфікованими кадрами [1,2].

Слід підкреслити, що доцільність подальших дій щодо забезпечення сприятливих умов для відновлення й розвитку малого та середнього бізнесу підтверджується його стійкістю та здатністю в надскладних умовах виконувати важливі соціально-економічні функції.

Список використаних джерел:

1. Яценко Л. Д. Сучасні проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні як основного джерела робочих місць. Національний інститут стратегічних досліджень. Центр економічних і соціальних досліджень. Київ: Центр економічних і соціальних досліджень. Національний інститут стратегічних досліджень. 1924. С. 1-11. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/malyi-i-seredniy-business_0.pdf.
2. Ющенко Я. В.; Яценко Т. П. Проблеми розвитку малого та середнього підприємства в Україні і шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів*: матеріали конференції.. Вінниця: .2023. С. 610-614. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bb9f923b-3c4a-4557-9603-120682a10472/content>